

Varianty
Člověk v tísni – společnost při ČT, o. p. s.

Reforma školství v České republice

www.varianty.cz

Obsah	I
Reforma školství v České republice . . . . . <i>Václav Zeman</i>	3
Reformuje celá Evropa . . . . . <i>Pavel Košák</i>	7
Novinky školské reformy . . . . . <i>Václav Zeman</i>	14
Vezměte barvy a začněte malovat. . . . . <i>Jaroslav Jeřábek</i>	18
Naděje na úspěch je malá. . . . . <i>Jana Straková</i>	20
Klíčem k úspěchu reformy jsou informovaní rodiče . . . . . <i>Tomáš Feřtek</i>	22
Slovníček pojmů	26
Kontakty	28
Dokumenty a odkazy	32

Už druhým rokem probíhá v České republice reforma školství. Událost, která se dotýká prakticky všech obyvatel, se prozatím děje bez vážnějšího zájmu veřejnosti.

Reforma slibuje revoluční změny v pojetí českého školství a snaží se o nápravu jeho nejčastěji zmiňovaných nedostatků. Změn, o které se reforma pokouší, se větší část veřejnosti i učitelů obává a pokládá je za zbytečné, ale mezinárodní srovnání ukazují, že jsou nutné. Společnost i pracovní trhy (nejen ten český, ale především evropské) dnes vyžadují úplně jiné vzdělávání, než jaké nabízí drtivá většina českých škol.

Klíčové kompetence

Hlavní novinkou, kterou reforma přináší, je změna pohledu na požadované cíle vzdělávání. Ty se v pohledu reformních dokumentů výrazně mění. Hlavním cílem vzdělávání by mělo být osvojení takzvaných klíčových kompetencí. Tímto termínem jsou označovány schopnosti a dovednosti uplatnitelné v praktickém životě jako třeba umět spolupracovat ve skupině, umět vyjádřit a zastávat vlastní názor a podobně. Zásadní cíl reformy by se v kostce dal shrnout do sdělení, že žáci by toho měli více umět namísto znát.

Tento posun v cílech vzdělávání reaguje na obecný vývoj moderní pedagogiky v kontextu celé Evropy (především její západnější části). Odpovídá však i na výsledky několika mezinárodních srovnání školských systémů, která českému školství opakovaně vytýkají, že se příliš zaměřuje na předávání dat a pojmů a že vzdělávání českých dětí schází praktická využitelnost. (Například mezinárodní výzkum Programme for International Student Assessment – PISA¹⁾, organizovaný od roku 2000 v pravidelných tříletých cyklech Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), opakovaně potvrdil, že čeští studenti mají problémy s porozuměním čtenému textu, za to jsou přesyceni pojmy z oblasti matematiky a dalších přírodních věd...)

Někteří učitelé a učitelky vycházejí z představy, že to, co s žáky jednou proberou, procvičí a odzkouší, si žáci budou pamatovat navždy. Domnívají se, že škola má studenty vybavit především balíkem znalostí a informací, které budou moci následně zužitkovat při nejbližších přijímacích zkouškách a poté při dalším studiu. Realita je přitom dost odlišná. Tím, co po absolventech budou zaměstnavatelé požadovat, jsou právě schopnosti a dovednosti (jako komunikace ve skupině, kreativita, schopnost přizpůsobení se novým situacím). Tedy dovednosti, kterým se většina českých škol dosud cíleně nevěnuje. Reforma by

---

¹⁾ Ivana Procházková: Mezinárodní výzkum čtenářské gramotnosti a jeho výsledky v ČR (Česká škola, 27.1.2006) <http://www.ceskaskola.cz/Ceskaskola/Ar.asp?ARI=102615&CAI=2125>

měla českým učitelům napomoci k tomu, aby přestali klást hlavní důraz na učivo, ale kladli jej na schopnost s ním zacházet.

Integrace obsahů předmětů

Další novinkou, kterou umožňuje nový školský zákon, je možnost mnohem větší integrace obsahů jednotlivých předmětů.

Propojování obsahů předmětů je dalším znakem moderní pedagogiky. Na mnoha školách dochází k tomu, že obsahy řady předmětů se vzájemně překrývají, a k žákům se tak často dostávají dvakrát i vícekrát, odděleně v rámci samostatných předmětů bez patřičných souvislostí.

Možnost spojování předmětů do takzvaných vzdělávacích oblastí by měla školám sloužit především ke snížení počtu těchto případů a zvýšení získávání informací v patřičných souvislostech. Příkladem může být třeba případ, kdy se informace o antické demokracii dostanou k žákům jednou v hodině dějepisu, podruhé v hodině občanské výchovy a potřetí v hodině českého jazyka. Učitel každého předmětu se k této oblasti většinou dostane v jinou dobu a popíše ji z pohledu svého předmětu. Žák často marně loví v paměti, kdy že to už o ostrakismu slyšel a ke vzájemnému propojení jednotlivých informací často vůbec nedojde. Vhodné propojení témat, kterým se věnují jednotlivé předměty do společných celků, napomáhá získávat a zpracovávat informace v mnohem širších souvislostech.

Školní vzdělávací programy

Školská reforma a její základní dokumenty uvolňují školám ruce při plánování toho, co a jakým způsobem budou školy učit.

Školy mají povinnost sestavit vlastní školní vzdělávací programy (podle Rámcových vzdělávacích programů pro jednotlivé úrovně a typy vzdělávání – základní, gymnaziální, střední odborné). Při přípravě těchto dokumentů má vedení školy jedinečnou možnost realizovat (v rámci mantinelů daných kurikulárními dokumenty) své představy o tom, jak má výuka ve škole vypadat. Po letech, kdy bylo ředitelům i učitelům seshora diktováno, co kdy a jak mají učit, mohou školy přistoupit k tvorbě vlastních osnov, které budou odpovídat jejich představě o podobě výuky.

Je nutné poznamenat, že reforma školství není výmyslem českého ministerstva školství, které by na její realizaci chtělo ulívat množství peněz. Reforma českého školství probíhá v celoevropském kontextu vývoje moderní pedagogiky a vzdělávacích systémů jednotlivých evropských i mimoevropských států.

Od Bílé knihy po školský zákon

Pohled do nedávné historie ukáže, jakými kroky se reforma školství dostala do současného stavu. Na počátku reformních snah stálo několik dokumentů z počátku 90. let. Žádný z nich se však neujal. Až v roce 1999 byla publikována analýza „České vzdělání a Evropa“ (takzvaná Zelená kniha), která vyvolala první ohlasy pedagogické veřejnosti. V letech 1999–2000 pedagogové usilovali o vyvolání veřejné diskuze o potřebách reformovat školství. Akce jako „Výzva pro 10 milionů“ však brzy skončily bez většího zájmu veřejnosti.

V roce 2000 Rada pro vzdělávací politiku začala pracovat na strategickém dokumentu, který se měl stát součástí dlouhodobého plánu směřování českého školství. Na jeho konci stála v únoru 2001 takzvaná Bílá kniha (Národní program rozvoje vzdělávání v České republice)²⁾. Tento dokument definoval šest hlavních cílů vzdělávání a stal se podkladem k realizaci školské reformy (mezi šesti cíli bylo například zpřístupnění celoživotního učení, zlepšení pozice ČR v mezinárodních srovnávacích výzkumech nebo přenesení větší míry zodpovědnosti na kraje).

Na Bílou knihu navazovala i tvorba Rámcových vzdělávacích programů, jež se staly vodítkem pro tvorbu vlastních školních vzdělávacích programů, i příprava nových zákonů. Po čteném připomínkování a několikerém vrácení (jedním z důvodů bylo to, že zákon počítal se zrušením víceletých gymnázií, které bylo na nátlak gymnázií i veřejnosti ze zákona vyškrtáno) byl v roce 2004 schválen školský zákon (zákon č. 561/2004), zákon o pedagogických pracovnicích (zákon č. 563/2004) a o dva roky dříve zákon o ústavní výchově (zákon č. 109/2002).

Školský zákon udává, že základní školy musí podle svých školních vzdělávacích programů začít vyučovat v prvních a šestých třídách od 1. září 2007. Střední školy a čtyřletá gymnázia mají začít učit podle vlastních školních vzdělávacích programů od 1. září 2009.

Nechtěná a nemilovaná reforma

Dosavadní průběh reformy nebyl nijak jednoduchý, což potvrzují i slova jedné z možných ministryň školství, poslankyně Strany Zelených Dany Kuchtové: „Já myslím, že největší problém /českého školství/ je to, že byla sice nastartována reforma českého školství, ale česká veřejnost vlastně neví, proč ta reforma probíhá a neví přesně, v čem ta reforma spočívá.“ (Radioforum, ČRo 1 – Radiožurnál, 28. 6. 2006)

Kromě pramalého zájmu veřejnosti se reforma střetává i s kritikou ze strany učitelů.

O malém zájmu veřejnosti k provádění změn ve školství svědčí výzkum provedený Sociologickým ústavem Akademie věd.³⁾ Výsledky tohoto průzkumu ukázaly celkem překvapivou skutečnost. Až 60 procent respondentů je spokojeno s podobou základního a středního školství a téměř polovina lidí si myslí, že změny ve školství nejsou nutné (pro změny se vyjádřilo 36 procent dotázaných).

Společnost Scio se v rámci evaluačního průzkumu Mapa školy⁴⁾ dotazovala více než 90 000 pedagogů a pedagožek na to, zda je podle nich přechod ke školním vzdělávacím programům krokem správným směrem. Čtyřiačtyřicet procent pedagogů základních škol odpovědělo, že si to nemyslí, opačný názor zastává 38 procent učitelů základních škol. Z vyučujících na víceletých gymnáziích nesouhlasilo s přechodem k vlastním vzdělávacím programům 46 procent dotázaných; pouze pro 31 procent respondentů představuje přechod krok správným směrem.

²⁾ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)

<http://www.msmt.cz/files/pdf/bilakniha.pdf>

³⁾ Výsledky výzkumu: http://www.cvm.cas.cz/upl/zpravy/Prezentace_TK_Reformy.ppt

⁴⁾ Bohumil Kartous: Průzkum Scio: Většina učitelů je proti reformě (Česká škola, 11. 4. 2006)

<http://www.ceskaskola.cz/Ceskaskola/Ar.asp?ARI=102826>

Školství jako téma pro média

Většina příležitostí, které jsou s reformou školství spojeny, může být promarněna, pokud reforma skončí přepsáním starých osnov do nových formulářů a v cílech a pojetí výuky se změní jen velmi málo nebo vůbec nic.

Neinformovanost, která je výraznou příčinou dosud chladného přijetí reformy veřejností, mohou snížit právě média. Stejně jako v případě nového silničního zákona je na mediálních pracovnících, zda se rozhodnou tomuto tématu věnovat a podrobit jej celospolečenské diskuzi, dodat mu tak patřičnou váhu a důležitost v očích občanů, nebo zda bude téma možných a potřebných změn v českém školství smeteno pod stůl.

Témat, kterým se média v oblasti školství mohou věnovat, je přitom mnoho. Od obecných textů věnujících se reformě, představujících novinky, které přináší nový školský zákon, a slabiny, které se snaží odstranit, po představování zvláštností v jednotlivých školských vzdělávacích programech. Nový školský zákon také dává větší prostor pro pořádání rozsáhlejších projektů nebo projektových dnů, které jsou pro mediální zpracování vždy zajímavým materiálem (například dlouhodobější ekologické projekty nebo dny věnované určitým zemím nebo kulturám). O své zkušenosti s tvorbou a zaváděním vlastních školních programů se kromě pilotních základních a středních škol (jejich seznam naleznete na konci příručky) může podělit i většina základních škol, které musí mít své školní vzdělávací programy sestavené do 1. září 2007.

Tato příručka, kterou jsme připravili ve vzdělávacím programu Varianty společnosti Člověk v tísni, má novinářům přinést souhrn pohledů, kterými lze na reformu školství nahlížet. Texty přináší obecný souhrn faktů, vážících se k reformě, pohled ze strany obhájců i kritiků reformy, pohled rodičů i kontakty na pilotní školy, které mohou reprezentovat pohled učitelů. Příručka se cíleně vyhýbá hodnocení toho, které změny jsou k lepšímu a které k horšímu; snaží se přispět k tomu, aby se podoba českého vzdělávacího systému stala častějším tématem mediálního zájmu i veřejných debat.

Myslíme si, že rozvoji vzdělávání by měla být věnována náležitá pozornost nejen proto, že mu náleží klíčové místo mezi faktory stimulujícími ekonomický růst a konkurenceschopnost, ale i rozvoj individuality každého občana a sociální soudržnost.

Václav Zeman

Člověk v tísni – společnost při ČT, o. p. s.

Reforma českého školství není ojedinělým procesem, ale odpovídá vývoji v celé Evropě. Evropské školství v posledních desetiletích, stejně jako společnost, reaguje na novou situaci ve světě. Evropa řeší problémy spojené s globalizací, zaostávání evropského hospodářství, ekologické problémy a další. Úspěšně provedené reformy by měly dát společnosti i ekonomikám členských zemí novou dynamiku. Evropské země dnes směřují ke společnosti vzdělání (knowledge society), v níž jsou hlavním zdrojem rozvoje informace a znalosti a jejich efektivní využívání.

Evropa dnes nemá jednotný vzdělávací systém. Rozmanité národní vzdělávací systémy však mají společné vývojové trendy. Ty jsou definovány na úrovni Unie a vycházejí z inovačních proudů v pedagogické vědě a z prvků, které se osvědčily v systémech úspěšnějších zemí EU (např. severské země).

V obecné rovině se dá hovořit o třech požadavcích na proces učení na prahu 21. století ve vztahu k žákům (co by měli žáci získat) a to:

1. Suma základních poznatků a dovedností
2. Vědění a porozumění pro kreativitu
3. Schopnost aktivní volby hodnot.

Tyto požadavky mají vztah k deseti vizím formulovaným předním evropským pedagogickým expertem Per Dalinem:⁵⁾

1. Život v harmonii s přírodou
2. Život v demokratické společnosti
3. Partnerství v sociálních vztazích
4. Hospodářství pro mírové účely
5. Citlivost pro chudé tohoto světa
6. Život v multikulturní společnosti
7. Porozumění organizaci práce v budoucnu
8. Osvojování nových technologií
9. Péče o zdravý životní styl
10. Podpora kreativity namísto unifikace

---

⁵⁾ Dalin P.: *Schule auf dem Weg in das 21. Jahrhundert*. Neuwied, Luchterhand 1997

Mezinárodní komise UNESCO zformulovala ve své zprávě „Vzdělání pro 21. století“ v kapitole „Učení je skryté bohatství“⁶⁾ tyto čtyři pilíře vzdělávání: **učit se poznávat, učit se jednat, učit se žít mezi lidmi, učit se být**. Tyto pilíře představují doporučení pro členské země EU.

Cíle Lisabonské strategie

Od roku 2000 je Evropskou unií pod názvem Lisabonská strategie⁷⁾ realizován program reforem, které mají během deseti let (do roku 2010) učinit z Evropy vysoce ekonomicky výkonnou a konkurenceschopnou oblast. O jeho realizaci rozhodly všechny členské státy na zasedání Evropské rady na jaře 2000 v portugalském Lisabonu. Summit v Lisabonu se věnoval lidským zdrojům jako klíčovému prvku ekonomického rozvoje a uložil členským státům Unie, aby přijaly nezbytná opatření k dosažení těchto cílů:

- podstatný každoroční nárůst investic do lidských zdrojů,
- snížení počtu osob ve věku 18–24 let, které mají pouze základní vzdělání a nejsou zapojeny do dalšího vzdělávání, na polovinu do roku 2010,
- přeměna škol na víceúčelová vzdělávací střediska pro široké spektrum cílových skupin, jejich úplné napojení na internet a těsná vazba na podniky a výzkum,
- definování nových základních dovedností (informační technologie, cizí jazyky, technologická kultura, podnikatelství a sociální dovednosti) v evropském rámci a zavedení evropského certifikátu pro základní dovednosti v informačních technologiích,
- rozšíření mobility studentů i učitelů co nejlepším využitím existujících komunitárních programů (např. Leonardo, Socrates a jiné) a větší transparentnosti v uznávání kvalifikací a studia,
- vypracování společného evropského formuláře pro curriculum vitae k usnadnění mobility.

Z těchto a jiných jednání vyplynuly cíle a strategické směry ve vzdělávání:

Cíl 1: Zvýšit kvalitu a efektivitu vzdělávacích systémů členských zemí

- 1.1 Zlepšit přípravu pedagogů
- 1.2 Rozvíjet dovednosti pro znalostní společnost
- 1.3 Každému zajistit přístup k ICT
- 1.4 Zvýšit účast na studiu přírodovědných a technických oborů
- 1.5 Co nejlépe využívat existující zdroje

Cíl 2: Usnadnit všem přístup ke vzdělávání

- 2.1 Otevřít možnosti pro učení
- 2.2 Učinit učení přitažlivějším
- 2.3 Podporovat aktivní občanský život, rovné příležitosti a soudržnost společnosti

⁶⁾ Zpráva mezinárodní komise UNESCO „Vzdělávání pro 21. století“ (red. J. Delors, úvod a redakce J. Kotálek), Praha, ÚIV 1997

⁷⁾ Více informací: <http://lisabon.naseevropa.cz/lisabon.htm>

Cíl 3: Otevřít vzdělávací systémy širšímu světu

- 3.1 Posilovat vazby se světem práce, výzkumem a celou společností
- 3.2 Rozvíjet ducha podnikání
- 3.3 Zlepšovat učení cizím jazykům
- 3.4 Zvyšovat mobilitu a vzájemné výměny
- 3.5 Posilovat evropskou spolupráci

Vzdělávací soustavy EU

V rámci EU neexistuje jednotná vzdělávací soustava a nedá se hovořit ani o tendencích k jednotné soustavě. Evropa je charakterizována školstvím, které je odrazem historických tradic a kultury jednotlivých členských zemí. Východiska jsou různá, ale dá se mluvit o několika základních tendencích, aplikovaných vždy v závislosti na výchozích situacích jednotlivých zemí. Rozvolňují se centralizované a „dlouhodobě stabilní“ systémy Francie, Německa, středoevropských zemí a „postkomunistických“ zemí. Naopak je v některých zemích zjevné sjednocování velmi různorodých školských institucí zřízaných náboženskými a sídlištními obcemi (školství v severských zemích, Nizozemí, Belgii).

EU zformulovala jako doporučení zásad rozvoje školství:

- zásada rovného přístupu ke vzdělávání,
- zvyšování průchodnosti systému a odstraňování slepých uliček,
- snaha o zvyšování kvality vzdělávání,
- podpora účasti stále širších vrstev populace na vyšších úrovních vzdělávání,
- budování možností celoživotního učení,
- sepětí s potřebami společnosti a trhu práce.

Zásada rovného přístupu ke vzdělávání je zásadou vůdčí, kterou se různá opatření poměří.

Dlouhodobě je nejviditelnějším projevem změn ve fungování školských systémů prodlužování doby vzdělávání. Prodlužuje se délka povinné školní docházky. V západoevropských zemích se zvyšuje podíl všeobecného středoškolského vzdělávání. Zvyšuje se také podíl účasti na předškolním vzdělávání.

Změnil se také postoj k selektivnosti (výběrovosti) vzdělávání. Snížila se výběrovost a také se měnily obsahy vzdělávání, tak aby byly „schůdné“ pro co nejširší skupinu studentů. Zároveň se mění obsah vzdělávání směrem k větší uplatnitelnosti v praxi. Německo a postkomunistické země si zachovaly výběrové školství, především severské země vytvořily systém podobný tzv. „sjednocené“ škole a dopracovaly se k systémům s velmi nízkou úrovní selektivnosti. (např. Švédsko, Finsko, Dánsko, Španělsko, Irsko a Spojené království).

Změny se dotkly také organizace a správy školství směrem k efektivnějšímu fungování školských soustav. V zemích EU je zodpovědný za školství stát a to v rozhodující míře. Ve federacích (např. Německo) je zodpovědnost na jednotlivých zemích federace. Stát stanovuje rámcové cíle vzdělávání a obsah (tzv. kurikulum), zodpovídá za kvalitu a kontroluje ji, poskytuje na školství peníze.

Tento stav doplňuje snaha o deregulaci a decentralizaci systémů. Zvyšuje se autonomie škol a místních orgánů a zapojují se všichni aktéři vzdělávání (žáci a jejich rodiče, obce a zaměstnavatelé). Cílem je efektivní řízení škol. Stanovená celostátní pravidla a zesílená kontrola se týká také soukromých a církevních škol. Veřejná služba je tak zajišťována nestátními subjekty, které za stanovených podmínek a kontroly financuje stát. Ve stejném postavení jsou také alternativní školy (waldorfské, montessorovské apod.). Příkladem zemí s velkým podílem soukromých škol je Nizozemí a Belgie. V EU jen výjimečně školy fungují v tzv. ziskovém režimu.

Cíle a obsah vzdělávání

Evropa zažívá „boom“ vzdělávacích či alespoň kurikulárních reforem. Část zemí své pedagogické dokumenty vytváří zcela nově (postkomunistické země) jiné je inovují. Národní iniciativu doplňuje iniciativa nadnárodní. V evropských zemích je postupně zaváděn koncept klíčových kompetencí, který byl definován Evropskou komisí. Kritériem při definici klíčivosti bylo, že se jedná o životní „dovednosti“ – kompetence, potřebné pro všechny členy společnosti, nezávisle na pohlaví, třídě, rase, rodinném původu, mateřském jazyce. Za rozhodující vzdělávací potřeby byly označeny tyto učební oblasti (znalosti, dovednosti, hodnoty, očekávání). Později bylo chápání klíčových kompetencí rozšířeno o jejich směřování k „dobrému životu“ jedince a byla přibrána hlediska etická, ekonomická, kulturní a hlediska společenských zvyklostí.

V roce 2002 byl schválen seznam osmi oblastí vzdělávání. Jednotlivé země pro tyto oblasti zpracovávají požadované klíčové kompetence. Členským zemím také bylo doporučeno věnovat pozornost jazykové výuce již v raném věku dětí a využití výpočetní techniky ve výuce.

Vzdělávací oblasti:

- komunikace v mateřském jazyce
- komunikace v cizích jazycích
- informační a komunikační technologie
- matematické, přírodovědné a technické obory
- podnikatelství
- mezilidské a občanské kompetence
- umět se učit
- obecný kulturní přehled

Nová kurikula jsou vytvářena širším spektrem odborníků (Polsko a další). O zdaru reformy rozhoduje zavádění kurikula do praxe a jeho podpora. Kurikula jsou většinou ověřována v pilotních školách (Nizozemí, Rakousko). Zavádění reformních kroků ve většině zemí provází školení učitelů (ve Finsku je například hrazeno státem), školy si vyměňují zkušenosti a o novinkách reformy je systematicky informována veřejnost.

Kurikula jsou dvoustupňová a ctí tak autonomii škol. Na centrální úrovni se stanoví rámcové kurikulum a na jeho základě vznikají na školách vlastní vzdělávací programy, které školám umožňují dotvářet obsah podle svých potřeb. Důraz je kladen také na digitální

(počítačovou) gramotnost a také na jazykové vzdělávání a to tak aby občané EU hovořili (komunikovali) dvěma jinými než mateřskými jazyky národů EU.

Je nutné poznamenat, že školské systémy se vyznačují velkou „stabilitou“ a ne vždy se hladce daří pro reformu získat všechny zainteresované. Jde o složitý proces, spojený nutně s důkladnou diskuzí mezi širokou a odbornou veřejností, politickou reprezentací.

Evaluace, řízení a financování škol

Decentralizace a autonomie škol vyžaduje dobrou zpětnou vazbu. Na úrovni škol ji představuje vlastní evaluace škol, která je základem pro korekce vzdělávacích programů na úrovni školy. Další složkou hodnocení školy je školská inspekce. Ve většině zemí převládá týmová inspekce. Intenzivně se pracuje na ukazatelích kvality, které by reflektovaly komplikovanou realitu. Jednotlivé země také hledají prostředky, jak zajistit stejnou kvalitu výuky na školách. Připravují se reformy maturitních zkoušek (viz. u nás státní maturita). Některé země testují plošně znalosti a dovednosti žáků. Další možnosti, jak měřit kvalitu vzdělávacího systému, jsou mezinárodní výzkumy (například výzkum PISA a další).

V řízení škol se prosazuje decentralizace pravomocí na nižší samosprávné celky. Finanční toky zůstávají většinou v rukou státu (především mzdy). V zemích jako Spojené království, Švédsko, Finsko, Dánsko se objevují tendence k decentralizaci financování. (Viz tabulka na konci tohoto textu.)

Příklady průběhu reformy v několika zemích EU

Většina zemí EU mění své vzdělávací systémy a to na základě doporučení a trendů v ostatních zemích EU. Tyto reformy jsou ovlivněny tradicemi jednotlivých zemí a tím, jak jednotlivé země měnily a reformovaly své systémy v minulosti. Nejbouřlivější změny nastaly v postkomunistických zemích, Španělsku a Portugalsku. V těchto zemích se změny v systémech dají považovat za zásadní a v základech věrně kopírují doporučení EU. Jiná situace je v Británii a Nizozemí.

Velká Británie

Británie má tradici velké autonomie jednotlivých škol. Ředitelé těchto škol mají velké pravomoce a rozhodují o směřování školy. Mají velkou finanční nezávislost, tradičně existují rady škol. Část škol (střední) je financována prostřednictvím agentur. Stát reguluje školy kromě obdoby našich školských úřadů (součást samosprávy), především inspekcí a poradenskou sítí nezávislých poradců. Důležitým nástrojem je sebehodnocení škol. Nezávislé poradce si najímá také inspekce pro inspekční činnost. Stát také kontroluje plány rozvoje školy, které definují cíle zlepšování kvality školy. Ty nejsou definovány legislativně.

Nizozemí

Nizozemí reguluje svůj vzdělávací systém podobně jako Velká Británie. Specificky je v Nizozemí velký podíl církevních, alternativních a soukromých škol. Výuka je charakterizovaná pestrostí a inovačními metodami. Značná zodpovědnost je vyvážena podporou

škola a učitelů. Důraz se klade na zodpovědnost všech účastníků vzdělávacího procesu a to také žáků, do vzdělávání aktivně zasahují rodiče. Reforma přetíženého kurikula směřuje k zjednodušení a zakomponování prvků výuky žáků doma.

Obě země mají veřejnosti přístupné dokumenty škol a transparentní veřejné přístupné financování. Kvalitní inspekci a systém podpory učitelů a škol. Vznikají také odborné školy s kombinovaným profilem (všeobecný s odborností).

Dánsko, Finsko, Švédsko

Dánsko, Finsko a Švédsko postavily své vzdělávací politiky do středu společenských debat. V těchto zemích (především pak ve Finsku) se podařilo zvýšit podíl vysokoškoláků v populaci a to nejen investicemi státu, ale také vytvořením dostupného vzdělávacího systému, ve kterém je populace co nejdelší dobu vyučována ve všeobecném vzdělávacím cyklu.

Dánská legislativa je formulována velmi obecně a tak nebrzdí dynamiku změn a povedlo se otevřít školy mimoškolním aktivitám a vlivům. Škola se tak stala místem života komunity a komunita s rodiči má možnost soustavu ovlivňovat.

Německo, Rakousko

Německo a Rakousko se po zveřejnění špatných výsledků dětí v mezinárodním výzkumu PISA na konci devadesátých let rozhodly své systémy změnit. Po veřejné diskuzi zahájily práci na vzdělávacích standardech, které rámcově definují úroveň vzdělání na základě konceptu kompetencí. Obě země zápasí s konzervativním vzdělávacím systémem, který je vysoce selektivní a to především na základě sociálního původu. Německo také zápasí s roztržitostí svých systémů (jedná se o federativní stát, každá země má vlastní vzdělávací systém). Rakousko vytváří standardy jako vodítko pro učitele a školu. Napomáhá škole v sebehodnocení a kontrole své práce. Standardy jsou znázorňovány v příkladových úlohách. Ty objasňují jak prakticky naplnit standardy. Plnění standardů je kontrolováno prostřednictvím testů centrální institucí. Kurikulum je dvoustupňové, školy píší interní učební plány.

Polsko

Polsko se vydalo podobnou cestou jako Česká republika. Autonomie škol, zodpovědnost učitele za výsledek práce a také za směřování, kurikula na úrovni škol a stát definuje programové základy, změna kvalifikací učitelů, odklon od encyklopedismu, integrované předmětové celky.

Pavel Košák

Člověk v tísni – společnost při ČT, o. p. s.

Zdroje:

Rýdl, K.: Inovace školských systémů. Praha: ISV, 2003

Evropská Unie a vzdělávání – příloha Učitelských novin 22–23/2003

(http://www.ucitelskenoviny.cz/docs/eu_vzdelavani.pdf)

Tabulka: Řízení a financování vzdělávání v EU

CENTRALIZOVANÉ

Základní školy

Stát rozhoduje o přidělování
veškerých finančních prostředků:

Belgie, Irsko, 2. stupeň ZŠ v Lucembursku,
Portugalsku, ve Španělsku a některé školy v Rakousku

Stát řídí a financuje pracovníky,
ostatní kategorie výdajů svěřuje
do pravomoci regionu či obcí
(ty je hradí ze státních dotací,
popřípadě z vlastních zdrojů):

Řecko, Francie, Itálie, Nizozemsko a 1. stupeň ZŠ
v Lucembursku a Portugalsku. V Německu
a na 1. stupni ZŠ ve Španělsku nahrazují stát
regionální orgány (spolkové země, respektive
autonomní oblasti)

Střední školy

Stát řídí a financuje pracovníky:

Rakousko, Francie, Irsko, Španělsko, Itálie,
Portugalsko

Stát uplatňuje svou centrální úlohu
prostřednictvím pověřených agentur:

Nizozemsko, Spojené království

DECENTRALIZOVANÉ

Základní školy

Řízení a financování vzdělávání bylo
decentralizováno až na úroveň obcí.
Obce v těchto zemích navíc mohou
dále převádět získané kompetence
až na školy:

Švédsko, Dánsko, Finsko

Střední školy

Řízení a financování vzdělávání bylo
decentralizováno až na úroveň obcí:

Švédsko, Dánsko, Finsko

Zdroj: http://www.ucitelskenoviny.cz/docs/eu_vzdelavani.pdf

Novinky školské reformy

Otázky a odpovědi

Co jsou klíčové kompetence a proč jsou uváděny jako hlavní cíle vzdělávání?

Klíčové kompetence jsou jednou z nejzásadnějších novinek celé reformy. Zavedení klíčových kompetencí do vzdělávacího systému odpovídá obecným pedagogickým změnám, jež probíhají prakticky v celé Evropě. O klíčových kompetencích se na různé úrovni začalo hovořit již v 70. letech 20. století, do oblasti vzdělávání vstoupily klíčové kompetence na konci devadesátých let.

V posledních letech se cíle moderní pedagogiky zřetelně posouvají od předávání informací a znalostí ke snahám o to, aby účastníci vzdělávání získali dovednosti, které by si udrželi pokud možno natrvalo a které by jim měly umožnit celoživotní vzdělávání.

Tyto schopnosti jsou označovány jako kompetence. Pracovní skupina Evropské komise klíčové kompetence definuje jako „přenosný a univerzálně použitelný soubor vědomostí, dovedností a postojů, které potřebuje každý jedinec pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti a úspěšnou zaměstnatelnost.“

Pro etapu základního vzdělávání Evropská komise definovala osm oblastí klíčových kompetencí. Jsou to:

- Komunikace v mateřském jazyce
- Komunikace v cizím jazyce
- Matematická gramotnost a kompetence v oblasti přírodních věd a technologií
- Kompetence v oblasti informační a komunikační technologie
- Učit se učit (kompetence k učení, v angl. learning to learn)
- Interpersonální sociální a občanské kompetence
- Podnikatelské dovednosti (v angl. entrepreneurship)
- Kulturní rozhled (v angl. cultural awareness)

Uvedené kompetence se vztahují k základnímu vzdělávání. Předpokládá se, že v dalších etapách vzdělávání, včetně vzdělávání dospělých, budou tyto kompetence dále rozvíjeny.

Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání uvádí tyto klíčové kompetence:

- kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence občanské,
- kompetence pracovní.

Klíčové kompetence jsou vždy propojeny s konkrétním vzdělávacím obsahem, nelze je utvářet nebo rozvíjet izolovaně. Není možné učit žáky komunikovat nebo řešit problémy bez konkrétních poznatků.

Cílem reformy je to, aby žáci nejen získávali poznatky a nové informace, ale dokázali s nimi aktivně a smysluplně nakládat. Osvojení klíčových kompetencí, jakými je například schopnost spolupráce ve skupině, posílení komunikačních dovedností, by mělo žákům napomoci v uplatnění ve společnosti i na trhu práce.

Význam klíčových kompetencí tak přesahuje sféru školství, úzce souvisí s trhem práce, zaměstnaneckou sférou a s občanským zapojením jedince do společnosti.

Co jsou průřezová témata a jaký je jejich význam?

Průřezová témata jsou další novinkou, kterou do českého školství přináší probíhající reforma. Průřezová témata zahrnují okruhy aktuálních problémů současného světa, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Tato témata jsou podle zákona povinnou součástí základního i středního vzdělávání, procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů.

Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání například stanovují, že škola má povinnost v průběhu základního vzdělávání nabídnout žákům postupně všechny tematické okruhy jednotlivých průřezových témat. Průřezová témata je možné vyučovat jako součást jednotlivých vzdělávacích oblastí, nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů, kurzů.

Význam průřezových témat spočívá v tom, že přináší možnost rozšířit vzdělávací obsahy o zcela nové oblasti důležité pro život v současném světě. Pro témata mediální, multikulturní nebo globální výchovy nebyl v dosavadní výuce dostatečný prostor ani čas. V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

Proč můžou z rozvrhů zmizet některé předměty – znamená to, že se přestanou učit?

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)
- Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)

- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)

Jak škola pojme výuku jednotlivých oblastí, zda zůstane u stávajících předmětů, nebo zda některé z nich spojí do samostatného předmětu, je v současnosti čistě na ní. Rozhodující je to, jaké předměty jsou uvedeny ve školním vzdělávacím programu, který škola sestaví.

RVP ZV umožňuje propojení (integraci) vzdělávacích obsahů na úrovni témat, tematických okruhů i vzdělávacích oborů. Rámcový program umožňuje pouze integraci vzdělávacích obsahů do širších celků, ale výuka nakonec musí obsahovat všechny vzdělávací oblasti. Odpověď na otázku, zda mohou ze škol zmizet hudební nebo výtvarná výchova, je tedy záporná.

Jaký je rozdíl mezi současnými osnovami a školními vzdělávacími programy?

Hlavní rozdíl mezi současnými osnovami a školními vzdělávacími programy je v tom, že školy si své školní vzdělávací programy sestavují samy. Jednotným dokumentem jsou takzvané rámcové vzdělávací programy (rámcový vzdělávací program základního vzdělávání – RVP ZV, rámcový vzdělávací program gymnaziálního vzdělávání – RVP GV, a středního odborného vzdělávání – RVP SOV). Tyto dokumenty představují spolu s Národním programem vzdělávání (takzvaná Bílá kniha) státní úroveň kurikulárních dokumentů.

Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní vzdělávací programy, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách, představují školní úroveň kurikulárních dokumentů.

Kdo je zodpovědný za sestavení školního vzdělávacího programu?

Za zpracování a kvalitu školního vzdělávacího programu je podle školského zákona zodpovědný ředitel školy. Záleží čistě na něm, zda přípravu řídí sám, nebo zda jí pověří některého z pracovníků učitelského sboru (nebo svého zástupce).

Školní vzdělávací program již neschvaluje nikdo další, jedinou podmínkou je, aby ŠVP projednala školská rada. Posuzovat kvalitu ŠVP, sledovat jeho soulad s reálnou výukou, upozorňovat na nedostatky a žádat jejich odstranění může v rámci své činnosti Česká školní inspekce.

Můžou do školních vzdělávacích programů nahlížet i rodiče (nebo novináři)?

Ano, školní vzdělávací programy jsou veřejně přístupné dokumenty, do nichž mohou nahlížet i rodiče. Školy se zatím zdráhají uveřejňovat podobu svých vzdělávacích programů

na internetových stránkách především kvůli tomu, že řada škol je teprve na začátku tvorby a hrozí, že by došlo k hromadnému přebírání školních programů od škol, které již školní vzdělávací programy vytvořily.

Jak si s rozdílnými školními vzdělávacími programy poradí žáci, kteří se přestěhují nebo přejdou z jedné školy na druhou?

Ve chvíli, kdy je hlavním cílem vzdělávání osvojení kompetencí, není důležité na základě jakých znalostí žák kompetenci získal. Rozdílné programy různých škol by tedy neměly být překážkou. I tak by ale školy měly mít připravený systém umožňující zjistit, jak jsou naplňovány očekávané klíčové kompetence. Pokud nově přichází žák nebude odpovídat úrovni kompetencí zbytku třídy, měl by být učitel připraven s žákem individuálně pracovat na dosažení stejné úrovně, jakou disponují ostatní žáci. Rodiče by se stejně jako dnes měli při změně bydliště a školy zajímat o to, zda je na nové škole patřičná návaznost v hlavních předmětech.

Václav Zeman

Člověk v tísni – společnost při ČT, o. p. s.

Vezměte barvy a začněte malovat

Proč je důležité reformovat školství

Každý, kdo se zajímá o české školství, se v poslední době setkává s novými slovními spojeními – rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program, klíčové kompetence, průřezová témata. Tato spojení jsou klíčovými pojmy snah o proměnu českého vzdělávání, o jeho potřebnou modernizaci, o jeho přizpůsobení se potřebám života člověka 21. století. Snahy o takzvanou kurikulární reformu jsou spojeny s řadou příležitostí, které mohou vést k větší efektivitě a lepším výsledkům celého českého školského systému.

Kurikulární reforma neboli reforma kurikula představuje soubor obecně platných principů a pravidel, jejichž smyslem je reformovat dosavadní systém vzdělávání (ponechat a rozvíjet vše dobré, odstranit vše, co se přežilo), změnit žádoucím způsobem průběh a způsob vzdělávání, jeho organizaci i řízení.

První příležitostí je posun v požadovaných cílech vzdělávání. Těmi by pro žáky mělo být osvojování vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které jsou pro jejich život důležité, klíčové, a umožňují jim chovat se a jednat v životě kompetentně, tedy se znalostí věci a s vědomím odpovědnosti za své chování a jednání. Umět se učit a této schopnosti po celý život využívat, umět řešit problémy různého druhu, umět se dorozumívat, umět žít s lidmi „odjinud“, vážit si práce své i práce jiných, chovat se a jednat jako sebevědomý občan – to jsou ony klíčové kompetence, k jejichž utváření a postupnému rozvíjení by měl směřovat nejen veškerý obsah vzdělávání, ale i všechny aktivity a činnosti, které ve škole i mimo ni za účasti žáků probíhají.

Druhou z příležitostí a jednou z nejdůležitějších částí reformy je možnost aktivní účasti škol na jejím prosazování do života. Všechny školy totiž mají za povinnost na základě rámcových vzdělávacích programů pro jednotlivé etapy vzdělávání (předškolní, základní, střední) vytvořit si svůj vlastní programový dokument, svůj školní vzdělávací program, podle kterého budou na své škole své žáky vzdělávat. Při jeho tvorbě mají učitelé konečně možnost významně ovlivnit to, co se na škole bude učit, jakým způsobem se to bude učit, jaké výsledky vzdělávání od svých žáků očekávají, podle jakých kritérií budou výsledky svých žáků, ale i výsledky své práce hodnotit. ŠVP se tak stává reálným prostorem pro různé inovace ve školním vzdělávání, jejichž uplatnění bude nadále záviset na zodpovědnosti učitelů a ředitelů škol. Je bezesporu v silách našich učitelů vložit do této práce nejen své znalosti a zkušenosti, ale i tolik potřebnou tvořivost a invenci.

Třetí příležitostí a významnou novinkou reformy jsou takzvaná průřezová témata, která nejsou koncipována jako vyučovací předměty, ale jako skutečná témata

prolínají celým obsahem vzdělávání. Školy budou moci témata například integrovat do tradičních předmětů, nebo je vyučovat prostřednictvím projektů.

Reforma našeho školství už byla zahájena. V souladu s rámcovými programy vznikají zajímavé a přínosné školní vzdělávací programy. Přesto probíhá v naší společnosti prostřednictvím médií diskuze na téma: Je vůbec kurikulární reforma nutná? Jsme na tuto reformu připraveni? Vedle přitakání lze najít i řadu článků s negativní odpovědí. Od emocionální výpovědi „unaveného desítky let učícího“ pedagoga až po odborný článek, který k odmítnutí reformy používá nejmodernější teorie školského managementu. Při četbě těchto článků jsem si vzpomněl na jednu ukázkou z knihy A. Rényiho *Dialogy o matematice*:

Sokrates: „Jestlipak víš, co má společného mořeplavec, který objeví nějaký neznámý ostrov, s malířem, který namíchá nějaký nový barevný odstín?“ Hippokrates: „Myslím, že oba obohatí lidstvo o něco nového.“ Sokrates: „A v čem myslíš, že je mezi nimi rozdíl?“ Hippokrates: „Řekl bych, že mořeplavec je spíš objevitel, protože objevuje ostrov, který už dávno předtím byl, jenomže o něm nikdo nevěděl. A tomu malíři by se mělo možná raději říkat vynálezce, protože vynalézá něco – novou barvu – o čem předtím sice také nikdo nevěděl, ale to proto, že to vůbec nebylo.“

Pokusím se teď o malou parafrázi. Představme si, že ostrov je pevně daný, závazný rámcový vzdělávací program. Pedagogové každé školy v České republice mají možnost namalovat svou představu tohoto ostrova – vytvořit svůj školní vzdělávací program. Barev a štětců je dost, je třeba jen povolit uzdu fantazie. Výsledkem bude velká galerie obrazů. Námět všech bude stejný, ale technika, barevnost a zpracování umožní návštěvníkům galerie (žákům, rodičům, široké veřejnosti) vybrat si ten, který je pro ně zajímavý, který by chtěli „mít doma“. Bylo by škoda takové příležitosti nevyužít. Stačí jen vzít barvy a začít malovat.

Jaroslav Jeřábek

ředitel Výzkumného ústavu pedagogického (VÚP)

Naděje na úspěch je malá

S jakými riziky je spojena realizace reformy školství?

Český vzdělávací systém poskytuje velmi „akademické“, maximalistické a uspěchané vzdělání, které vede k předčasné specializaci žáků a nevybavuje je dovednostmi a vědomostmi, které jsou jim užitečné v životě a které jsou nezbytné pro celoživotní vzdělávání. Nerozvíjí myšlenkové dovednosti ani nezávislý úsudek a zvědavost. Požadavek nechybovat, nikoli učit se z chyb, pěstuje v dětech řadu škodlivých návyků. Velmi závažné důsledky pro celou společnost má rezignace školy na funkci výchovnou a motivační. V systému je na úrovni žáků i učitelů daleko více než vlastní iniciativa a zodpovědnost ceněna poslušnost a vykonávání požadavků nadřazených autorit. Závažným nedostatkem českého vzdělávacího systému je vysoká závislost dosaženého vzdělání na rodinném zázemí, která je zapříčiněna ranou selekcí žáků i výukovými metodami, které řadu žáků od dalšího vzdělávání odrazují.

Kurikulární reforma má potenciál uvedené nedostatky odstranit. Faktické poznatky pojímá pouze jako prostředek k osvojení obecnějších pojmů a tzv. kompetencí, které se stávají hlavním cílem vzdělávání. Důraz na rozvoj kompetencí by omezil samoúčelné memorování a vynutil by si nové výukové metody. Zařazení rozmanitějších výukových metod by uvolnilo prostor pro větší individualizaci výuky a mělo by tak větší potenciál motivovat i děti s méně podnětným rodinným zázemím. Velkou příležitostí představuje reforma i pro samotné školy, na které přesouvá zodpovědnost za výběr učiva. Tvorba vlastních vzdělávacích programů jim umožňuje převzít zodpovědnost za to, co budou ve své škole vyučovat, a přizpůsobit obsah a metody vzdělávání potřebám svých žáků, místní komunitě i svým pedagogickým prioritám.

Naděje, že se reformu podaří řádně realizovat, je nicméně velmi malá. Hlavní překážkou je nepřipravenost veřejnosti. Nedostalo se jí žádného vysvětlení, proč je dobré či dokonce nutné měnit obsah a metody vzdělávání. Naopak je opakovaně ujišťována, že český vzdělávací systém je mimořádně kvalitní. Bez přiznání a jasného pojmenování jeho nedostatků však nelze rodiče ani pedagogy pro reformu získat. Výzkumy veřejného mínění ukazují, že česká společnost je se stavem vzdělávání spokojena a potřebu jeho změny nepocituje. Vysoce si cení faktických vědomostí českých žáků, roli vzdělání spatřuje v přípravě k přijímacím zkouškám a situaci, že děti chodí do školy s nechutí, vnímá jako naprosto přirozenou. O postoji veřejnosti vypovídají i mediální vystoupení českých vzdělavců, kteří při jakékoli zmínce o redukci objemu vědomostí vytahují do boje na obranu tradiční české vzdělanosti. Povrchnost jejich vyjádření výmluvně svědčí o neinformovanosti a naprostém nepochopení současného stavu. Veřejnost nejenže reformu nevyžaduje, ale aktivně se jí brání. Není možno očekávat, že při současném demografickém poklesu, kdy školy bojují o každého žáka, budou při volbě učiva a výukových metod postupovat proti vůli rodičů.

Podstata reformy nebyla v dostatečné míře vysvětlena ani učitelům. Často nechápou, proč mají radikálně měnit svoji práci, za kterou byli až dosud chváleni, a rozporné představy mají i o samé podstatě reformy. Učitelům nebylo poskytnuto vzdělávání, které by je na reformu připravilo, ale také je vybavilo vědomostmi a dovednostmi, které jsou nezbytné k její realizaci ve školách. V ČR působí řada nevládních organizací, které jsou schopné poskytnout školám kvalitní vzdělávací a konzultační služby, školy však nemají dostatek finančních prostředků, které by mohly k nákupu těchto služeb využít.

Nedostatečná odborná připravenost pedagogů představuje riziko zejména proto, že kurikulární dokumenty nejsou ve vztahu k plnění stanovených cílů dostatečně explicitní. Do centra vzdělávání sice stavějí klíčové kompetence, neobsahují však žádné vodítko, jak je mají pedagogové rozvíjet ve výuce nebo jak mají hodnotit úroveň jejich dosažení. V řadě vzdělávacích oblastí jsou očekávané výstupy (tedy požadavky na to, co si mají žáci z výuky závazně odnést) formulovány opět pomocí vědomostí a neobsahují ani klíčové kompetence ani dovednosti specifické pro jednotlivé oblasti vzdělávání (například experimentální dovednosti v přírodních vědách). Pokud se učitel bude striktně řídit očekávanými výstupy, může ve většině předmětů postupovat podle stávajících osnov.

Další překážkou reformy je nekoordinovanost dalších kroků vzdělávací politiky. Do systému jsou například zaváděny celostátní vědomostní testy, které mají hodnotit výsledky vzdělávání v 5. a 9. ročníku povinné školní docházky. Tyto testy vznikají na základě současných osnov. To znamená, že školy se sice mají připravovat k rozvíjení klíčových kompetencí, ale jejich žáci budou hodnoceni na základě faktických vědomostí. Systém hodnocení tak bude vést školy k tomu, aby v zájmu svých žáků setrvaly u současného způsobu výuky. Energii potřebnou k seznámení se s metodami, které jim umožní individualizovat výuku a vést žáky k osvojení dovedností, tak učitelé investují do přípravy žáků k vědomostnímu testu. Stejná situace vzniká i u společné maturitní zkoušky, kde navíc není možné zkoušku řádně a spravedlivě sestavit, protože reforma nebyla využita k vytvoření společného všeobecně vzdělávacího jádra pro všechny maturitní obory, včetně odborných škol a učilišť.

Podmínkou úspěšné realizace reformy je jasná, konzistentní vize na straně jejích realizátorů, která zajistí jednoznačnou komunikaci a koordinaci ostatních kroků vzdělávací politiky, přepracování kurikulárních dokumentů tak, aby představovaly jasné vodítko směrem k vytýčeným cílům, informační kampaň ve vztahu k široké veřejnosti a důkladné vzdělávání učitelů. Bez těchto kroků je velmi pravděpodobné, že reforma bude zrealizována na většině škol formálně a její myšlenky budou v široké i odborné veřejnosti zdiskreditovány. Realizace změn, které jsou v českém vzdělávacím systému tolik potřebné, bude na dlouhou dobu odložena.

Jana Straková

šéfredaktorka časopisu *Moderní vyučování*

Klíčem k úspěchu reformy jsou informovaní rodiče

Jedním z důvodů, proč se prozatím příliš nedaří naplňovat cíle reformy českého a moravského školství, je i malý zájem rodičů. Ministerstvo, novináři, ani školy zatím nedokázali rodiče o potřebnosti reformy přesvědčit. Přitom veřejný (rodičovský) zájem o reformu je pro její úspěch klíčový. Mezi rodiči a školou panují ve většině případů vlnné vztahy. Co je příčinou tohoto stavu a co je možné udělat pro jeho zlepšení? Důvody problematické komunikace najdeme na straně rodičů i školy. Tady jsou vyjmenovány ty nejdůležitější.

O rodičích

Rodiče o školství mnoho nevědí. Osvěta mezi nimi je možná jen částečně a v každém případě je to velmi dlouhodobá práce.

Mají se školou často špatné zkušenosti. Ve svých představách o škole vycházejí především z vlastní zkušenosti. Tedy nejčastěji z poměrů normalizační školy sedmdesátých a osmdesátých let. Škola je pro ně, aniž si to často uvědomují, především represivní instituce, která ohrožuje jejich osobnost.

Třídní schůzka je pro ně stresující zážitek. Jdete-li jako rodič na běžnou třídní schůzku, vystavujete se reálnému nebezpečí, že vyslechnete o svém dítěti něco nepřijemného. To samozřejmě není nejlepší situace k otevřené a pozitivní komunikaci.

Obtížně se učí prosazovat před učiteli svoje názory. Rodiče už ví, že v nových poměrech mohou hájit práva svých dětí a prosazovat své názory, ale často to nedovedou, případně tak činí poněkud nekultivovaně.

Není pravda, že se o vzdělání dětí nezajímají. Nelze tvrdit, že rodiče se o školu a výchovu svých dětí nezajímají. Jsou velmi různí a zajímají se ve velmi různé míře, to ano. Ale paušální odsouzení není na místě.

O učitelích

I učitelé jsou konzervativní. Podobně jako rodiče i učitelé odvozují svou představu o vzdělávání především z vlastní žákovské zkušenosti. I tady je změna postojů dlouhodobá záležitost, závislá především na ochotě dále se vzdělávat v pedagogických disciplínách.

Učitelé se rodičů bojí. Většina učitelů je zvyklá komunikovat především s dětmi a to obvykle z pozice nadřazeného. Komunikovat s dospělými jako rovný s rovným je pro mnohé z nich obtížné a stresující.

Není učitel jako učitel. Jednotliví pedagogové se liší, přesto při komunikaci s rodiči obvykle převládne „obranářský syndrom“ vyjádřený větou: Co by ti rodiče ještě chtěli?!

Pedagogický paradox. Skoro všichni ředitelé si stěžují, že rodiče se o školu málo zajímají, ale současně těžce nesou, když se rodiče zorganizují a začnou se o školu

opravdu intenzivně zajímat. Škola snáší rodiče jako vstřícné sponzory a podporovatele, ostatní rodičovské aktivity jsou jí obvykle proti srsti.

Současné napjaté vztahy mezi rodiči a učiteli, mezi rodinou a školou vyplývají ze vzájemného strachu, obav a nejistoty. Na vzájemná setkání přicházejí obě strany ve střehu, s pocitem, že budou muset bránit své pozice. Odtud pramení neschopnost domluvit se a často i agresivní tón debat.

Jak poznáme spolupracující školu

Diagnostické minimum pro veřejnost i novináře

Co je to za školu: Vozí do téhle školy rodiče své děti z opačného konce města? Asi jim to stojí za to. I když se o rodičích říká, že se o školu nezajímají, není to tak úplně pravda. Rodiče umí ocenit vstřícnou komunikaci s dětmi.

Jak se tu učí: Podle nového školského zákona by měla každá škola vypracovat své vlastní osnovy, které by měly být veřejně přístupné. Tak daleko většina škol ještě není, ale ty aktivnější mají připravené pro rodiče informační materiály, ve kterých stručně a jasně vysvětlují, co jim jako zákazníkům nabízejí. Škola, které i při všeobecném nedostatku dětí nestojí za to rodiče jasně oslovit, v nich nejspíš své klienty opravdu nevidí.

Jak získávají rodiče informace: Nejhorší je tradiční způsob zápisu do žákovské knížky, kdy dítě je často nositelem špatných zpráv o sobě samém. Dobré školy volí jiné způsoby. Od předtištěných formulářů, z nichž se rodič pravidelně dozví, co jeho dítě ve škole ten týden čeká, přes telefonický nebo mailový kontakt mezi učitelem a rodičem, pokud nastane nějaký problém, po pravidelné konzultační dny, kdy se rodič může přijít na cokoli zeptat.

Třídní schůzky a konzultace: Stejně důležitý je způsob pořádání třídních schůzek. Odstrašující je veřejné předčítání dosaženého prospěchu před rodiči nacpanými do lavic svých dětí. Rozumné školy věnují třídní schůzky spíš otázce, nakolik jsou rodiče se školou spokojeni a debata o prospěchu a kázni se odehrává třeba v trojici učitel-rodič-dítě.

Školní akce pro rodiče: Všimněte si, jaké akce pořádá škola pro rodiče s dětmi. Jenom vánoční besídka? Dobré školy nabízejí celou paletu aktivit, kterými se snaží přitáhnout rodiče do školy v situaci, které se nebudou bát a začnou vnímat školní budovu jako příjemné místo k setkávání. A je už celkem jedno, jestli jde o netradiční zápis do první třídy, sportovní odpoledne nebo školní táborák. Zhruba jedna akce měsíčně napovídá, že škola o přítomnost rodičů opravdu stojí.

Školní časopis, webové stránky, prezentace na veřejnosti: Časopisy a internetové prezentace nepřeceňujeme, ale velmi často se z nich dá vyčíst míra ochoty vedení školy k veřejné komunikaci. A nábidkový leták, který shrnuje vzdělávací strategii školy, by už měl být dnes samozřejmostí.

Nácvik komunikačních dovedností: Ptejte se na to, jestli se učitelé vzdělávají v moderních způsobech komunikace, zvládání krizových situací a osobnostně sociální výchově.

Rodiče a škola pětkrát jinak

Pět modelů fungování spolupráce mezi rodiči a školou

Základní poučka užitečná i pro novináře zní, že neexistuje jeden model školy dobře spolupracující s rodiči. Velmi odlišných a přesto fungujících modelů je nejméně pět. Uvádím je i s konkrétními případy (převzato z publikace Rodina a škola, vydalo o.s. Aisis, 2006), aby bylo jasné, že nejde jen o teoretické modely.

Olomouc-Droždín – málotřídka pro aktivní rodiče

Škola v Droždíně v okrajové části Olomouce vypadá na první pohled jako velmi vlnidná venkovská málotřídka. Kontakt s rodiči je tu nadprůměrný i proto, že rodiče tu odpracovali mnoho hodin na brigádách, při kterých se seznámili natolik, že vzájemné komunikační bariéry jsou spíš výjimečné. Během roku se tu pořádá dvanáct velkých školních akcí, zahradní slavnosti, jarmark, divadlo, sportovní utkání, kam jsou zváni i rodiče. Škola v Droždíně je případem malé školy, která staví především na přímém kontaktu s vysoce motivovanými rodiči, kteří si školu vybrali a jsou ochotní se účastnit jejího života a pomáhat i vlastními rukama.

Dr. Jana Malíka, Chrudim – škola jako servis pro rodiče

Jedna ze čtyř základních škol ve městě je rodiči vyhledávána jako škola, o které se ví, že nabízí dětem široké spektrum činností a navíc velmi dobré zacházení a pozitivní atmosféru. Reformu založenou na vstřícnosti vůči dětem i rodičům tu zahájili už začátkem devadesátých let a dodnes se snaží chápat svou školu především jako veřejnou službu a servis pro rodiče. Rodič není nijak zvlášť nucen, aby školu podporoval, nebo se účastnil jejího života.

Montessori škola Kladno – s rodiči na dotek

V našem souboru jediná škola, kterou bychom mohli označit za alternativní, protože od svého počátku vyučuje podle vzdělávacího programu montessori, který je založen na samostatné práci dětí. Nenajdete tu tedy tradiční rozdělení do tříd podle ročníků. Tato škola je organizační součástí jedné velké kladenské školy, ale sídlí v samostatné budově na okraji Kladna. Komunikace s rodiči je založena výhradně na osobním kontaktu. Už u zápisu jsou rodiče podrobně dotazováni, proč si přejí, aby jejich dítě chodilo do alternativní školy. Průběžné „vzdělávání“ rodičů probíhá i na třídních schůzkách. Žákovské knížky, deníčky ani známky tu nepoužívají. Hlavním zdrojem informací je možnost každodenního krátkého rozhoru s učitelkami ráno po příchodu do školy. Je třeba si uvědomit, že toto je typ školy, který se bez výrazné podpory rodičů neobejde, naopak bezprostředně vyplývá z potřeb rodičovské komunity.

ZŠ Petřiny sever – pro rodiče dveře otevřené

Velká škola na tradičním pražském sídlišti, specializovaná na výchovu výtvarně talentovaných dětí. Vzhledem k velikosti jde o školu s nadprůměrně rozvinutým společenským životem, která se snaží i zaměstnané městské rodiče alespoň občas do školy přitáhnout

v jiné roli, než na jakou jsou tradičně zvyklí. Škola využívá svého výtvarného zaměření. Takže tu najdete časté aukce obrazů a módní přehlídky, velikonoční řemeslné dílny pro rodiče s dětmi. Z těch tradičnějších tu pořádají den otevřených dveří, určený hlavně ke vzájemnému seznámení rodičů.

ZŠ Kostelec na Hané – škola jako centrum komunity

Kostelec je venkovské městečko, škola patří k těm inovativním, ale nijak výjimečné experimenty tu nehledejte. Úzce spolupracuje s Olomouckou univerzitou na víkendových projektech, které jsou určeny pro děti i rodiče a jejichž smyslem je usnadnit nejobtížnější místa školní docházky – nástup do školy, přechod z prvního na druhý stupeň a období dospívání v osmé třídě.

Škola organizuje ve vlastních prostorách například i kurz práce s internetem pro rodiče, ti se mohou účastnit i tréninku pro učitele na téma, jak pracovat s dospělými, kde se hodně mluví o partnerské spolupráci. Jejím cílem je vytvořit školu jako objekt celoživotního vzdělávání, jako centrum komunity.

Na skupinu rodičů, jejíž podpora je pro úspěšnou realizaci reformy klíčová, se při průběhu reformy zapomíná. O zvýšení informovanosti rodičů a bezproblémovou komunikaci musí usilovat především samy školy. Škola musí udělat v komunikaci s rodiči první krok a i nadále být hlavním iniciátorem vzájemných kontaktů. Bez toho komunikace časem zanikne. Důvod nízké podpory změn ve vzdělávání u rodičů nepramení ani tak z nezájmu nebo neochoty, jako z neinformovanosti. Novináři jsou těmi, kteří mohou veřejnost (rodiče) podrobněji seznámit s chystanými změnami ve školství, přispět tak ke zvýšení její informovanosti a napomoci tak k naplnění cílů reformy.

Tomáš Feřtek
redaktor týdeníku Reflex

Klíčové kompetence – souhrn vědomostí, dovedností, schopností, existují a hodnotí důležité osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti; v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání jsou klíčové kompetence vymezeny na úrovni, které mají dosáhnout všichni žáci na konci základního vzdělávání; v etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní

Průřezová témata – reprezentují v Rámcovém vzdělávacím programu aktuální okruhy problémů současného i budoucího světa a stávají se povinnou součástí základního vzdělávání; jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti existují a hodnotí při jejich realizaci se žáci mohou uplatnit individuálně i ve vzájemné spolupráci. V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova

Vzdělávací oblasti – orientačně vymezené celky vzdělávacího obsahu základního vzdělávání; Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání obsahuje devět vzdělávacích oblastí, které jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory v RVP ZV:

Vzdělávací oblast

Jazyk a jazyková komunikace
Matematika a její aplikace
Informační a komunikační technologie
Člověk a jeho svět
Člověk a společnost
Člověk a příroda
Umění a kultura
Člověk a zdraví
Člověk a svět práce

Vzdělávací obory

Český jazyk a literatura, Cizí jazyk
Matematika a její aplikace
Informační a komunikační technologie
Člověk a jeho svět
Dějepis, Výchova k občanství
Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis
Hudební výchova, Výtvarná výchova
Výchova ke zdraví, Tělesná výchova
Člověk a svět práce

Rámcový vzdělávací program (RVP) – Je základním kurikulárním dokumentem, závazně definuje obsahy vzdělávání. Jsou vydány zvláštní rámcové programy pro předškolní, základní i gymnaziální vzdělávání.

RVP ZV:

- navazuje svým pojetím na RVP PV a je východiskem pro koncepci rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání
- vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročních víceletých středních škol
- specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání
- vymezuje vzdělávací obsah - očekávané výstupy a učivo
- zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi
- podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod a forem výuky ve shodě s individuálními potřebami žáků
- umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání

Školní vzdělávací program (ŠVP) – kurikulární dokument školní úrovně; školní vzdělávací program pro základní vzdělávání zpracovává podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání každý učitel poskytující základní vzdělávání

Učební osnovy – část školního vzdělávacího programu, ve které je vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů členěn do vyučovacích předmětů v jednotlivých ročnicích I. a 2. stupně základního vzdělávání

Seznam kontaktů na pilotní školy

Projekt VÚP Pilot Z – pilotní ověřování školních vzdělávacích programů na 2. stupni vybraných základních škol (Základní školy – ČR)

Kraj	Adresa školy	Web	Telefon
Praha	ZŠ Novoborská 37I	http://novoborska.hyperlink.cz/	286 006 513
	190 00 Praha 9		286 883 539
Praha	ZŠ Londýnská 34	http://www.londynska.cz/usvp.php	224 254 784
	120 00 Praha 2		
Praha	ZŠ Tábořská 45/42I	http://www.zstaborska.cz/	241 029 321
	140 00 Praha 4		
Středočeský	ZŠ Vrané n. Vltavou	http://www.zsvrane.cz/index2.htm	257 760 341
	U školy 208,252 46		257 760 344
Středočeský	ZŠ J. Matiegky	http://www.zsjm-me.cz/	315 623 015
	Pražská 2817, 276 01 Mělník		
Jihomoravský	ZŠ Základní škola	http://www.zs.lysice.cz/	516 472 660
	Zákostelí 360, 679 71 Lysice		
Jihočeský	ZŠ Vodňanská 287	http://www.prachatice.cz/vodnanka/	
	383 01 Prachatice		388 302 021
Ústecký	ZŠ ul. SNP 6	http://zssnp6.cz/	472 773 770
	400 11 Ústí n. Labem		472 773 977
Liberecký	ZŠ Žižkova 518	http://www.zsturnov.cz/	481 325 610
	511 01 Turnov		481 322 343
Liberecký	5.ZŠ Lesní 14	http://www.zsles.edulib.cz/	482 710 670
	460 01 Liberec I		485 110 656
Pardubický	ZŠ Dr. J. Malíka 958	http://www.zsmalika.cz/	469 620 365
	537 01 Chrudim		
Vysočina	ZŠ Nuselská 3240	http://www.zsnuselska.cz/	569 429 070
	580 01 Havlíčkův Brod		
Moravskoslezský	ZŠ Kosmonautů 15	http://www.volny.cz/zskosmonautu15/	
	700 30 Ostrava-Zábřeh		596 746 735
Jihomoravský	ZŠ Albertova 4062	http://www.zs Zachar.cz/	573 342 583
	767 01 Kroměříž		

Projekt VÚP Pilot G – tvorba a ověřování pilotních školních vzdělávacích programů ve vybraných gymnáziích (Gymnázia – ČR)

Kraj	Adresa školy	Web	Telefon
Vysočina	Biskupské gymnázium U Klafárku I, 591 01 Žďár nad Sázavou	http://www.bigyzzr.cz/	566 502 470
Moravskoslezský	Biskupské gymnázium Dolní 31, 700 30 Ostrava-Zábřeh	http://www.b-g.cz/	596 784 458
Zlínský	Gymnázium L. Jaroše Palackého 524, 769 01 Holešov	http://www.gymhol.cz/	573 396 098
Ústecký	Gymnázium Komenského 10, 408 15 Rumburk	http://www.gymrumburk.cz/frontpage.php	412 33 24 91
Pardubický	Letohradské soukromé gymnázium Václavské nám. I 561 51 Letohrad	http://www.lsg.letohrad.cz/	465 622 249
Olomoucký	Gymnázium Jana Opletala Opletalova 189 784 01 Litovel	http://www.gjo.cz/	585 392 020
Karlovarský	Gymnázium Cheb Nerudova 7, 350 40 Cheb	http://www.gymcheb.cz/	354 430 137
Liberecký	Gymnázium F. X. Šaldy Partyzánská 530/3, 460 11 Liberec II	http://kojot.gfxs.cz/web/index.php	482 429 842
Královéhradecký	Gymnázium a SOŠ Horská 309, 543 71 Hostinné	http://www.gymhost.cz/	499 404 275
Jihočeský	Gymnázium olympijských nadějí Kubatova I 370 04 České Budějovice	http://www.goncb.cz/	387 319 074
Plzeňský	Gymnázium a SOŠ Mládežníků I 115, 337 01 Rokycany	https://www.gasos-ro.cz/web/	371 725 363
Středočeský	Gymnázium Komenského 402, 261 02 Příbram VII	http://www.gym.pb.cz/	318 622 991
Jihomoravský	Gymnázium Slovanské náměstí 7, 612 00 Brno	http://www.gymnaslo.cz/	541 321 317
Jihomoravský	Gymnázium třída Kapitána Jaroše 14, 658 70 Brno	http://www.jaroska.cz/	545 321 282

Projekt VÚP PILOT GP – tvorba a ověřování pilotních školních vzdělávacích programů ve vybraných gymnáziích (Gymnázia – Praha)

Adresa školy	Web	Telefon
Gymnázium Jana Keplera Parléřova 2, 169 00 Praha 6	http://www.gjk.cz/	233 352 593
Gymnázium Oty Pavla Loučanská 520, 153 00 Praha 5-Radotín	http://www.gymn-radotin.cz/	257 911 680

Seznam kontaktů na organizace věnující se vzdělávání

Varianty

vzdělávací program společnosti Člověk v tísni, podpora zavádění interkulturního vzdělávání (IKV) a globální rozvojové výchovy (GRV).

<http://www.varianty.cz> 226 200 418

Jeden svět na školách

Vzdělávací projekt společnosti Člověk v tísni, využití dokumentárních filmů ve výuce.

<http://www.jedensvet.cz/skoly> 226 200 432

Kritické myšlení

Vzdělávací program RWCT kursy dalšího vzdělávání, materiály a lekce, ovládnutí nových výukových přístupů přímým prožitím učebních činností a jejich následná analýza.

<http://www.kritickemysleni.cz> 251 091 644

Step by step ČR

Organizace vycházející z programu Začít spolu, jejím cílem je přispívat svými aktivitami k demokratizaci, humanizaci a vyšší efektivitě vzdělávání v České Republice, k budování otevřené společnosti a jejího zapojení do evropských struktur.

<http://www.sbscr.cz/> 266 106 260

Přátelé angažovaného učení (PAU)

Občanské sdružení, cílem jeho činnosti je učinit školu efektivní a přitom lidsky příjemnou a vnést praktickou demokracii do škol a napravit vzájemné vztahy a spolupráci těchto partnerů: učitel-žák, škola-rodice, učitel-učitel, škola-obec.

<http://www.pau.cz/> 602 336 440

Stálá konference asociací ve vzdělávání (SKAV)

Dobrovolné seskupení pedagogických asociací, programů a občanských sdružení usilující o podporu a ochranu progresivních změn ve vzdělávání a o zprostředkování výměny informací a komunikace mezi pedagogickými iniciativami, neziskovým sektorem, státní správou, samosprávou a veřejností.

<http://www.skav.cz/>

233 340 795

Partners Czech

Nevládní nezisková organizace, vzdělávací programy pro učitele, příslušníky minorit, úředníky, policisty a jiné neziskové organizace.

<http://www.partnersczech.cz>

233 326 542

Nová škola

Nevládní nezisková organizace, podpora vzdělávání menšin, především Romů, dospělých i dětí po celé republice.

<http://www.novaskola.org>

221 733 167

Elektronickou verzi této příručky včetně aktivních odkazů naleznete na:
<http://www.varianty.cz/reforma-prirucka.pdf>

Základní dokumenty

Zákon č.561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

http://www.vuppraha.cz/download.php?f=novy_zakon_2004.pdf

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)

<http://www.msmt.cz/files/pdf/bilakniha.pdf>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

<http://www.rvp.cz/soubor/rvpzv.pdf>

<http://www.scio.cz/skoly/rvp> (přehlednější HTML verze)

Pilotní verze Rámcového vzdělávacího programu pro gymnaziální vzdělávání

http://www.rvp.cz/soubor/Pilotni_verze.pdf

Další zdroje

Česká škola (web pro základní a střední školy)

<http://www.ceskaskola.cz>

Učitelské listy (web o změnách ve vzdělávání)

<http://ucitelske-listy.ceskaskola.cz>

Učitelské noviny (webový portál týdeníku pro učitele)

<http://www.ucitelskenoviny.cz>

Edu.cz (školský vzdělávací a informační portál)

<http://www.edu.cz>

Eurydice (informační portál o vzdělávání v Evropě)

<http://oraprod.eurydice.org>

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT)

<http://www.msmt.cz>

Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV)

<http://www.uiv.cz>

Výzkumný ústav pedagogický (VÚP)

<http://www.vuppraha.cz>

Studie ke stažení

Jaroslava Simonová, Jana Straková: Vymezení hlavních problémů ohrožujících realizaci kurikulární reformy (SKAV, 2005)

http://www.skav.cz/docs/studie_rvp.pdf

Materiál je podpořen z Evropského sociálního fondu,
státního rozpočtu České republiky a rozpočtu Hl. m. Prahy

ČSOB finančně podporuje činnost společnosti Člověk v tísni
a zajišťuje pro ni veškeré bankovní služby.

Reforma školství v České republice

Varianty

© Člověk v tísni – společnost při ČT, o. p. s.

Praha, srpen 2006

www.varianty.cz

www.clovekvtisni.cz

Editor: Václav Zeman

vaclav.zeman@clovekvtisni.cz

+420 777 787 418

Foto na obálce: Alastair Miller/ABACA/ČTK

Grafická úprava: Tomáš Hibi Matějčíček – Subrational Industries

Tisk: František Brunclík – BCS